

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

december 8 • 2023

MARS 1718

"RÄKNE-ENHETEN SKALL KALLAS KRONA" —
DEN SVENSKA KRONAN 150-ÅRSJUBILERAR

PÅ UPPDRAG I PARIS

SNF:S ÅRSMÖTE 2023 I UPPSALA

LARS O. LAGERQVIST 1929–2023

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN 150 ÅR

GRATIS INSPIRATION UTDELAS PÅ ALLA MÄSSOR

Framstående män och kvinnor som byggde Sverige

Den spännande historien illustrerad av medaljer från
nationalstatens födelse 1523 fram till idag

Roberto Delzanno

www.delzanno.se

Sverige formades som en nationalstat av framstående män och kvinnor som utmärkte sig inom olika områden såsom kultur, vetenskap, ingenjörskonst och givetvis även inom det militära området. Dessa betydelsefulla individer hyllas nu i en särskild inspirationsbok, där varje personlighet åtföljs av en vacker och karakteristisk medalj.

Boken håller på att skrivas och planeras att publiceras år 2025 i en större upplaga. Den kommer att vara tillgänglig genom svenska och internationella mynthandlare samt onlinebokhandlar. Boken skrivs på svenska.

Denna publikation är den andra i en serie inspirationsböcker. Dess mål är att väcka intresse hos myntsamlare och även hos dem med historiskt intresse, även utanför den etablerade kretsen av myntsamlare. Syftet är att attrahera nya människor till myntsamlarhobbyn och numismatiken för att därigenom främja dess tillväxt och utveckling.

Gratis inspiration delas ut på myntmässor

Ett särtryck av boken på 32 sidor kommer att vara tillgängligt i början av året, och jag delar ut det kostnadsfritt i samband med myntmässor i Sverige och internationellt.

Roberto Delzanno Mynthandel

www.delzanno.se - roberto@delzanno.se - 0708-865008

ANA

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

ges ut av

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN

150 ÅR 2023

KANSLI OCH REDAKTION

Banérgatan 17 n b
11522 Stockholm
Tel. 08 - 667 55 98
info@numismatik.se
Måndagar kl. 10 - 12 och 13 - 16

Se www.numismatik.se
om ev. tillfälligt stängt kansli.

Plusgiro 150007 - 3
Bankgiro 219 - 0502
Svenska Handelsbanken

CHEFREDAKTÖR OCH ANSVARIG UTGIVARE

Monica Golabiewski Lannby
monica@numismatik.se

PRENUMERATION

250 SEK / år (8 nr) från 2023
Medlemmar (medlemsavgift 200 SEK/
år) erhåller tidningen automatiskt.

Kom ihåg att
meddela adressändring!

SNT trycks med bidrag från
*Gunnar Ekströms stiftelse för
numismatisk forskning* samt
*Sven Svenssons stiftelse för
numismatik*.

Redaktionen ansvarar inte för ej
beställt material. Texter och bilder i
SNT lagras elektroniskt och publiceras
som pdf på föreningens hemsida.
Den som sänder manus till SNT
medger detta.

Register över alla artiklar och
notiser i SNT 1977 - 2022 finns i
sökbart pdf-format på hemsidan.

TRYCK

Pipeline Nordic AB

ISSN 0283-071X

HÖSTEN 2023/VÅREN 2024

Föreningens aktiviteter

VÄLKOMNA TILL VÅRA FÖREDRAGSKVÄLLAR samt kaffe med dopp

Onsdag 6 december

*Föreningens traditionella julfest för våra medlemmar med
glögg, lussekatter, julgodis och en mindre julauktion.*

Onsdag 14 februari 2024

*Det svenska belöningsväsendet har 'restaurerats'. Kort om de svenska
riddarordnarnas tillkomst och utveckling från år 1748 fram till år 1974
med en blick framåt.*

Tom Bergroth

Onsdag 14 mars. Återkommer om föredragets ämne.

Bengt Hemmingsson

Onsdag 17 april. Svenska provmynt.

Jan-Olof Björk

Onsdag 15 maj. Myntens kemiska sammansättning.

Anders G. Nord

SNF:s kansli på Banérgatan är öppet för besök på måndagar kl. 10-12,
13-16. Se www.numismatik.se om eventuellt tillfälligt stängt innan besök.
Kansliet nås varje dag på: info@numismatik.se

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN

Adress: Banérgatan 17 n b, Stockholm. T-bana Karlaplan; buss 4, 44, 76.
Kansliet är öppet: måndagar kl. 10-12 & 13-16, om tillfälligt stängt se hemsidan.
Kansliet är stängt: midsommar - 1 september; jul- och nyårshelgerna.
Hemsida: www.numismatik.se.

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

presenteras även på Svenska Numismatiska Föreningens hemsida
www.numismatik.se

Den tryckta tidskriften kommer ut första veckan i februari – maj, september – december.

På hemsidan kan man sedan ta del av SNT i lågupplöst pdf-format.

ANNONSPRISER

1/12 sida
47 × 50
mm
250 SEK

1/8 sida
72 × 50
mm
350 SEK

1/6 sida
47 × 105
mm
400 SEK

1/4 sida
72 × 105
mm
600 SEK

1/2 sida
151 × 105
mm
1 200 SEK

1/1 helsida
151 × 214 mm
2 000 SEK

mittuppslag
5 000 SEK

2:a & 3:e
omslagssidan
2 500 SEK

4:e omslagssidan
5 000 SEK

SNT behåller samma förmånliga annonspriser 2024

Annonsen på årsbasis får dessutom 20% rabatt – insänd pdf gäller.

Annonsstopp senast den 1:a i månaden före utgivning.

Radannonser: SNF-medlemmar erbjuds gratis annons med tre rader
att köpa, sälja eller byta samlarobjekt – kontakta info@numismatik.se.

Annonsen som inte är förenliga med IANP:s etik avböjs.

INNEHÅLL SNT 8 • 2023 – december

ARTIKLAR OCH NOTISER

	SID.
På uppdrag i Paris	177–182
När myntverket smälte ner tsarens guld.....	182
"Räkne-enheten skall kallas krona" – Den svenska kronan 150-årsjubilerar	183–185
SNF:s årsmöte 2023 i Uppsala.....	186–188

FASTA RUBRIKER

MYNTECKEN. VIII. Mars	185
DEBATT. Ny försäljning av stulna mynt	188
KONGRESS. FIDEM	189
PERSONALIA. Lars O. Lagerqvist 1929–2023	189
PRESSKLIPP 1794. Hans Olof Sundelius' fattighjälps inför julen 1794	190
LOKALA NUMISMATISKA FÖRENINGAR & MYNTKLUBBAR I SNF.....	191
AUKTIONER & MÄSSOR.	192
SVERIGES MYNTHANDLARES FÖRENING.	194

OMSLAG

Sören Norby. Skilling utan år (1523) präglad i Visby. LL B:1b. Myntets diameter är 25 mm. Texten på den lilla lappen lyder i svensk översättning: *Sören Norby, amiral i den danska flottan, usurpator till makten och guvernör av ön Gotland efter Christian II:s avsättning. 15 francs.* Det avslutande 15 francs är priset för vad myntet köpts in en gång i tiden. Läs mer detta och fler mynt i artikeln "På uppdrag i Paris" på sidorna 177–182.

FOTO: BO GUNNARSSON.

PÅ UPPDRAG I PARIS

Av Bo Gunnarsson, Kjell Holmberg, Jens Christian Moesgaard

En kompakt dimma lägrade sig över flygplatsen den tidiga måndagsmorgonen i september. En efter en kom de tre till den förutbestämda mötesplatsen vid Zon 7. Var och en hade med sig en viktig del för uppdraget, en kopia på det gamla dokumentet, en bok kompletterad med de outhärliga handskrivna tilläggen och den svarta väskan med den nödvändiga utrustningen. Dimmans grepp om flygplatsen hårdnade. Skulle resan till Paris och mötet med den fjärde mannen äventyras?

Kanske inledningen låter som tagen ur en deckare, men den är helt korrekt! De tre männen var Jens Christian Moesgaard, professor vid Numismatiska Forskningsgruppen, Stockholms universitet, Kjell Holmberg och Bo Gunnarsson; båda privatforskare inom medeltida respektive vikingatida numismatik.

Resan skulle gå till *Bibliothèque nationale de France* (BnF) i Paris där de skulle träffa den fjärde mannen, Paul Froment, antikvarie med ansvar för samlingen av icke-franska mynt och medaljer. Uppdraget var att fotografera och dokumentera en mycket gammal samling av skandinaviska medeltida mynt i bibliotekets ägo. Dimman lättade och förseningen blev endast en halvtimme. Väl framme blev Jens Christian den som tog stafettpippen. Med flytande franska och många års erfarenhet av Paris tog han oss smärtfritt genom Charles de Gaulles komplexa flygplats och vidare med tåg och tunnelbana till vårt lilla hotell.

Notre-Dame de Paris klädd i byggnadsställningar under det omfattande restaureringsarbetet.

Upprinnelsen till resan var ett besök av Bosse på Ekonomiska Museet – Kungliga myntkabinettet i Stockholm. Antikvarie Florent Audy arbetar med en volym i serien *Sylloge of Coins of the British Isles* om engelska mynt 600–1247 i BnF och museer i Normandiet. I samband med detta hade han varit på besök på BnF. Han hade noterat att det fanns en bricka med flera svenska medeltidsmynt och påpassligt hade han tagit en bild av den som han visade. Det första myntet på brickan var från Olof Skötkonung och därefter följde flera tidigmedeltida mynt. Under mynten kunde man skimta vackert handskrivna etiketter, i vissa fall framgick att det att det var referenser till Brenner. Florent nämnde också att det fanns

en gammal förteckning från omkring 1880 över samlingen och även här kunde han visa en bild. På första raden gick det att läsa ”*Olaus Traetellia. La rune A au milieu de globules. Bracteate*”. Med hänvisningen till ”fantasikungen” Olof Trätälja kunde man också konstatera att samlingen var mycket gammal. Kjell Holmberg fick information om samlingen och uttryckte omedelbart sin häpnad över innehållet! Ganska snart stod det klart att det vore av mycket stor vikt att få samlingen dokumenterad under luppen av nyare kunskap än Brenners verk från 1731.

En ansökan om forskningsbidrag skickades in till Sven Svenssons stiftelse för numismatik. Våren 2023 kom det positiva beskedet att den be-

Den Ovala Salen, bibliotekets magnifika läsesal med cirka 20 000 volymer och 160 läsplatser.

FOTO: KJELL HOLMBERG.

viljats och planeringen av uppdraget kunde påbörjas. Arbetsfördelningen blev att Jens Christian, förutom att guida oss genom Paris, skulle ta sig an den gamla franska förteckningen över samlingen, Kjell, som privatforskare inom medeltida mynt, skulle göra den nya registreringen och Bosse fotografering.

BnF är ju inte bara Frankrikes nationella bibliotek och boksamling. Det innehåller även en del specialsamlingar. Då BnF för en generation sedan flyttade till det stora moderna centret François Mitterand i sydöstra Paris, förblev specialsamlingarna kvar i det gamla biblioteket på rue Richelieu i Paris hjärta. En del av dessa är typiska bibliotekssamlingar, som medeltida handskrifter, men där finns också andra samlingar som man kanske förväntar sig att återfinna i ett museum och inte i ett bibliotek. En av dessa specialsamlingar är *Département des Monnaies, Médailles et Antiques*, som är Frankrikes nationella myntsamling – en av de största i världen.

Ursprunget till Département des Monnaies, Médailles et Antiques är den kungliga myntsamlingen, som efter monarkins avskaffande har kraftigt utvidgats genom köp och gåvor. Den skandinaviska delen har dock knappast varit prioriterad vid nyför-

värv, så vi noterade endast ett fåtal mynt som inte redan var upptagna i den gamla förteckningen från sent 1800-tal. Men redan innehållet i denna gjorde att vi på förhand visste att resan i högsta grad var befogad.

Efter incheckning på hotellet fanns det tid över för en promenad i ett varmt och soligt Paris. Ett av målen var att se hur återuppbyggnaden av Notre-Dame de Paris framskred. Katedralen skadades svårt i en förödande brand som utbröt på kvällen den 15 april 2019. Branden fick en katastrofal utbredning som ledde till att katedralens spira och tak kollapsade. Frankrikes president Emmanuel Macron meddelade omgående att en nationell insamling skulle startas för att återuppbygga katedralen. Nästkommande dag samlades Frankrikes premiärminister, kulturminister och inrikesminister för att förbereda en återuppbyggnadsplan. Snabbt började franska medborgare och föreningar att samla in pengar för att finansiera katedralens återuppbyggnad. Redan tio dagar efter branden lär summan ha varit uppe i närmare 1 miljard euro.

Paris är ju modets huvudstad, så de tre herrarna skulle naturligtvis även besöka en modebutik, närmare bestämt Uniqlo, på 39 rue des Francs-Bourgeois. Det var dock inte

modskaparnas kreatioer vi var mest intresserade av, utan byggnaden själv och dess historia. Det var nämligen Société des Cendres, uppförd 1867, där man utvann guld ur damm, stoft och avfall från golven hos Paris guldsmeder! Uniqlo har inlemmat sin verksamhet i lokalen med respekt för dess tidigare användning. Bland annat är den imponerande centrala skorstenen bevarad och i källaren finns ett litet museum, där man exponerar en del av de maskiner och den apparatur som användes i processen att extrahera guld ur guldsmedernas avfall.

Bibliothèque nationale de France

På tisdagen, kl. 10 enligt överenskommelse, anlände vi till BnF, där vi hälsades välkomna av antikvarie Paul Froment. Vi packade upp Bosses fotoutrustning, milligramvåg och annat behövligt och Paul kom med den första brickan svenska medeltidsmynt ur museets valv. Vi kunde snabbt identifiera några intressanta och rara objekt. Bosse tog först översiktsbilder över hela brickan (vilket även gjordes efter avslutad dokumentation). Därefter fotograferades innehållet i varje ask – både mynt och tillhörande små textlappar, så kallade ”tickets”. Brickan hade åtta kompletta rader

Med förtjusning ser Kjell och Jens Christian när Paul Froment kommer med brickan av medeltidsmynt från museets valv.

Bosse tar en översiktsbild på en av brickorna innan arbetet påbörjas.

FOTO: KJELL HOLMBERG.

Jens Christian och Kjell i full koncentration vid registrering av de medeltida mynten på BnF.

med elva askar, alltså totalt 88 askar, samt två askar till i rad 9. Några av askarna innehöll gröna ”rubrikbrickor”, och ett fåtal askar var tomma, men cirka 80 mynt kunde registreras med foto och vikt. Första brickan var avklarad under sen eftermiddag, och bricka nr 2 kunde påbörjas. Den innehöll ungefär lika många mynt, och vi processade de första två raderna innan vi var tvungna att avbryta vid 18-tiden. Parallellt med Kjells och Bosses fotograferande och registrerande så arbetade Jens Christian med att stämma av mynt för mynt mot de gamla inventarielistorna som vi hade tillgång till. Uppgifterna i denna är delvis mycket gamla – många mynt var bestämda efter Brenners *Thesaurus Nummorum* från 1731.

Andra dagens arbete följde samma procedur som dag ett. Dock hade vi nu fått lite flyt i vår process, så bricka 2 kunde avslutas strax efter lunch. Som bonus – inte planerat, men på önskelistan – fick vi nu tillfälle att granska även brickan med danska medeltida mynt. Ett mycket märkligt förhållande är att i stark kontrast till två fulla brickor med svenska medeltida mynt så omfattade den danska avdelningen endast knappt fyra rader på en bricka. Samma sak gällde den bricka med norska medeltida mynt som vi där efter fick tillgång till. Denna starka dominans av svenskt medeltida material i BnF är såväl märklig som överraskande. Orsakerna till detta kommer att studeras i tillgänglig dokumentation och möjliga förklaringar kommer att publiceras i en planerad katalog över dessa delar av samlingarna i BnF. När klockan passerat 17 så var vi klara med det skandinaviska materialet. Bosse hade några specialönskemål angående ett par vikingatida mynt i andra delar av samlingen och även dessa hanns med innan vi kunde avsluta dagen. Mission Completed!

Vad innehöll då brickorna?

En fullständig illustrerad katalog planeras att publiceras under 2024. Vi kan dock redan nu notera att den äldre delen av det svenska materialet

innehöll en del överraskningar – speciellt när det gäller tidiga mynt från Götaland. Även från den senare delen – örtugsperioden – finns några riktigt rara och intressanta objekt. De sturetida örtugarna och halvörtugarna (1470–1520) kommer att inkluderas även i Jonas Rundbergs pågående stampstudier med förhoppning om påbörjad publicering under 2024.

Den medeltida danska delen av samlingarna i BnF bestod av ett fåtal vikingatida mynt, mynt från den så kallade Borgarkrigstiden, samt några senmedeltida mynt och några gotländska mynt. Medeltidsmynten från Norge dominerades av brakteater från 1100-talet. Ett urval intressanta objekt illustreras i föreliggande artikel.

La Monnaie

På torsdagen hade vi några timmar innan vi skulle tillbaka till Sverige med ett kvällsflyg. Vi använde tiden till ett besök på *La Monnaie de Paris*. La Monnaie ligger vid Seine ovanför Louvren. Det är en fantastisk neoklassicismisk byggnad från 1775. Här präglades Frankrikes mynt fram till 1973, då produktionen flyttades till mera moderna faciliteter i Pessac vid Bordeaux. En omfattande medaljproduktion finns dock fortfarande i den gamla byggnaden. La Monnaie har också en fin myntsamling.

1.

2.

3.

4.

5.

6.

1. Sverige. Knut Eriksson (1367–1396). Penning, Svealand (Sigtuna?). LL 7d/9a variant. MGL B11b/c variant. Brenner förde, felaktigt, denna till sagokungen Olof Trätälja.

2. Sverige. Erik Knutsson (1208–1216). Penning, Lödöse. LL IX:B variant. Hemm B13. Brenner förde denna, felaktigt, till Knut Eriksson.

3. Sverige. Erik Eriksson "läspe och halte" (1222–1229, 1234–1250). Penning, Lödöse? LL XIII: 1a. Eriks mynt med svärd omgivet av E-R (Ericus Rex) kan dateras till hans första regeringsperiod. Brenner förde denna, felaktigt, till Erik den helige.

4. Sverige. Magnus Eriksson (1319–1363). Penning Åbo. Brenner Tab II. LL XXVIII:-. HH 588. Brenner förde felaktigt denna, liksom några andra mynt med bokstaven A, till Anund Jakob. Den har senare omväxlande förts till Sverige eller Norge. Frida Ehrnsten har visat att den med hög sannolikhet är slagen i Åbo 1354–1363.

5. Sverige. Sten Sture den äldre (1470–1497, 1501–1503). Örtug Västerås. LL 4. Denna typ med kungahuvud på åtsidan är mycket sällsynt.

6. Danmark. Sven Estridsen (1047–1074). Penning, Roskilde. Hbg IX:39. På åtsidans inskrift i runor kan man läsa +Sven Rex Tanorum. Frånsidans inskrift är förvirrad.

Jens Christian i ett glatt återseende med sin tidigare kollega Béatrice Coullaré.

FOTO: KJELL HOLMBERG.

Vi blev vänligt mottagna av Béatrice Coullaré och hennes medarbetare Sylvie Juvenal, som gav oss en visning av de skandinaviska mynten i samlingarna. Utöver en fin serie norska 1100-talsbrakteater (av delvis samma typer som i BnF!) fanns det dock inga skandinaviska medeltidsmynt i samlingarna. Däremot var det en fin serie av mynt från renässansen till nutid av mynt från Danmark, Norge och Sverige. Notabelt var att många av mynten från 1800- och 1900-talen var i helt perfekt skick.

Det är troligt att dessa kommit som gåvor direkt från de skandinaviska myntverken till kollegorna i Paris.

Därefter visade Sylvie oss museet. Den permanenta utställningen fokuserar på tekniska aspekter på myntproduktion från malm till metall till färdiga mynt och medaljer. Denna avdelning tilltalade i högsta grad de två ingenjörerna i sällskapet. Det fanns även några rum med lite bredare fokus om mynt och myntskatter. Här hittade vi även ett svenskt plåtmynt utställt tillsammans med kaurisnäckor, te-mynt och annat under rubriken ”Annorlunda Pengar”. Ett besök på La Monnaie rekommenderas varmt till alla numismatisk intresserade paristurister! Slutligen hann vi se en tillfällig utställning om pengar i konsten.

Mycket tillfreds med ett fullföljt uppdrag i Paris och de intressanta upptäckterna satte sig de tre på planet för att återvända till ett kylslaget Sverige. Trötta efter fyra intensiva dagar slumrade de till med dokumenten och den svarta väskan säkert placerade utom räckhåll för obehöriga. Planet går ner för landning, landningsbanans röda ljus passerar utanför flygplansfönstret. Plötsligt är det något som inte stämmer! Piloten ger full gas och planet stiger brant. Är det någon som har kapat planet för att komma åt de nyfunna upptäckterna? Efter ett varv

Sylvie Juvenal guidar Bossé och Jens Christian genom de skandinaviska samlingarna i La Monnaie.

FOTO: KJELL HOLMBERG.

över flygplatsen infinner sig åter lugnet och landningen kan ske utan missöden. De tre resenärerna försvinner nu omärkligt i folkmassan på flygplatsen med sina pusselbitar. I lugn och ro skall den kunskap som förvärvats i sinom tid fogas samman till en fullständig rapport full med nya numismatiska insikter!

&

Till sist vill vi tacka Sven Svenssons stiftelse för numismatik, som med ett generöst bidrag gjorde denna forskningsresa möjlig. Ett varmt tack även till våra värdar i Paris: Paul Froment, Béatrice Coullaré och Sylvie Juvenal för vänlig, effektiv och tillmötesgående mottagning av de tre gästerna från Norden.

⇒

I ett av rummen i La Monnaies enastående utställning fick man se myntningsteknik med bland annat magnifika skruvpressar.

FOTO:
DÄR INTE ANNAT ANGES: BO GUNNARSSON.
MYNTEN ÄR AVBILDADE I SKALA 1.5:1.
ETIKETTERNA ÄR ÅTERGIVNA I NATURLIG STORLEK.

Litteratur

Brenner, E. *Thesaurus Nummorum Sueo-Gothicorum*. Stockholm 1731.

Ehrnsten, F. A som i ABOA?
Brakteatmyntning i Åbo på 1350-talet. I:
Medeltida silvermynt. Myntning på Åbo Slott. 2022.

[MGL] Golabiewski Lannby, M. *Knut Eriksson och penningarna*. 2019.

[Hbg] Hauberg, P. *Myntförhold og Udmyntninger i Danmark indtil 1146*. Köpenhamn, 1900.

[Hemm] Hemmingsson, B. Två grupper av Götalandsmynt från Knut Eriksson och Erik Knutsson. I *NNÄ 1973–74*. Lund 1975.

[HH] Hildebrand, H. *Sveriges Mynt under Medeltiden*. Stockholm 1887.

[LL] Lagerqvist, L. O. *Svenska mynt under vikingatid och medeltid samt gotländska mynt*. Stockholm 1970.

Résumé français

Du 11 au 14 septembre 2023, nous – Bo Gunnarsson, chercheur indépendant en numismatique viking, Kjell Holmberg, chercheur indépendant en numismatique suédoise médiévale et Jens Christian Moesgaard, professeur en numismatique à l'université de Stockholm – avons fait un voyage d'étude à Paris. Florent Audy, conservateur aux Musées historiques de Suède, avait attiré notre attention sur la collection de monnaies médiévales scandinaves qu'il avait vue lors d'une visite à la Bibliothèque nationale de France pour préparer le catalogue des monnaies anglaises médiévales conservées dans les musées du Nord-Ouest de la France. Comprenant l'intérêt de la collection, nous avons sollicité une bourse de voyage auprès de la fondation Sven Svenssons Stiftelse för Numismatik afin de venir inventorier la collection sur place en vue d'en publier le cata-

logue illustré. Nous avons été reçus par Paul Froment, conservateur responsable des monnaies et médailles étrangères. La collection comporte presque 150 monnaies suédoises, une petite quarantaine de danoises et une bonne vingtaine de norvégiennes. Nous avons également été reçus au musée de la Monnaie de Paris par Béatrice Coullaré et Sylvie Juvenal. Si la collection du musée de la Monnaie est moins riche en pièces médiévales scandinaves, elle contient en revanche une belle suite de monnaies modernes, y compris les lourdes plaques en cuivre ayant servi de monnaies en Suède aux XVIIe et XVIIIe siècles. Notons cependant un ensemble intéressant de bractéates norvégiennes du XIIe siècle. Nous tenons à remercier chaleureusement Paul, Béatrice et Sylvie de l'accueil qu'ils nous ont réservé, ainsi que Sven Svenssons stiftelse pour l'aide financière qui a rendu ce voyage possible.

När myntverket smälte ner tsarens guld

I Ingrid Carlbergs bok *Marionetterna*, utgiven 2023 på Norstedts förlag, skildras hur det svenska myntverket 1920–1921 smälte ner cirka åttio ton ryska guldsockor och märkte om dem med internationellt gångbara stämplat. Bakgrunden var att den nya bolsjevikregimen i Ryssland hade beslagt tagit den stora ryska valutareserven i guld. Problemen för Lenin och hans regim var dock att guldsockorna med den ryska märkningen inte godtogs av det internationella kapitalet.

Carlberg berättar i sin välskrivna bok att en nyckelperson som möjliggjorde handeln med det ryska guldet var Olof Aschberg (farfar till journalisten Robert Aschberg). Denne brukade ofta kallas för "Lenins bankir". Genom sin handelsfirma kunde han hjälpa Sovjetregimen att möjliggöra

Olof Aschberg 1877–1947.

Fränsidans omskrift: HOMO SUM NIL HUMANI A ME ALIENVM.
Brons. Diameter 55 mm. Gravör: Nils Sjögren.

FOTO: FÖRFATTAREN.

transaktioner med västvärlden som annars hade varit svåra att genomföra.

Aschberg avbildas här på en medalj präglad till hans 70-årsdag, 1947.

Martin Wettmark

"Räkne-enheten skall kallas krona"

Den svenska kronan 150-årsjubilerar

Av Bo Gustavsson

Den svenska kronan

Inte bara Svenska Numismatiska Föreningen firar 150 år under 2023! Flera 150-årsjubilarer kan gratuleras. Den svenska kronan skapades genom en ny *Lag om Rikets Mynt* 30 maj 1873.ⁱ

Lagen är kortfattat utformad och i §2 slås fast att "Räkne-enheten skall kallas krona" och att "Kronan delas i hundra öre". Av lagen framgår att guldmynt (90% guld och 10% koppar) skall präglas som 20-kronor och 10-kronor och att silvermynt präglas som 2-kronor och 1-kronor (80% silver och 20% koppar), 50-ören och 25-ören (60% silver och 40% koppar) och 10-öringar (40% silver och 60% koppar). I brons skulle präglas 5-ören, 2-ören och 1-ören (95% koppar, 4% tenn och 1% zink).

Det var möjligt att lämna in guld till myntning mot att man betalade 1% av det utmyntade beloppets värde för 20-kronor och ½% för 10-kronor. Däremot togs möjligheten att lämna in silver till myntning bort.

Guldmynten var lagliga betalningsmedel i obegränsad utsträckning och alla, såväl företag som privatpersoner, var alltså skyldiga att ta emot belopp i guldmynt oavsett belopp. Staten skulle även ta emot betalning i silver- och bronsmynt i obegränsad utsträckning, medan ingen annan var skyldig att ta emot mer än 20 kronor i 2- och 1-kronor, 5 kronor i mindre silvermynt eller 1 krona i bronsmynt!

Detaljerna när det gäller utformningen av mynten slogs fast i en kungörelse 23 januari 1874. De olika myn-

ten benämns "Tjugo-krone-stycket" ner till "1-öre-stycket". Beskrivningen är detaljerad och det slås fast att präglingsårtalet skall anges. De enda mynten med årtalet 1873 är 20- och 10-kronan. 20-kronan präglades under 1873, men 10-kronan präglades i verkligheten inte förrän 1874 men i vissa fall med årtalet 1873. 25- och 10-öringarna, liksom bronsmynten, började präglas 1874 och 1-kronan och 50-öringarna 1875.ⁱⁱ Som kuriositet kan nämnas att de båda sidorna benämns "framsida" och "frånsida".

Möjligheten att prägla 5-kronor i guld kom alltså till senare; de första med präglingsåret 1881.

Guldmyntfoten antogs och den Skandinaviska myntunionen tillkom

Olägenheterna med länders olika mynt- och viktsystem hade successivt under 1800-talet blivit mer och mer uppenbara allteftersom internationalisering av handeln ökade. Detta blev tydligt under världsutställningarna 1851 i London och 1855 i Paris, där förslag väcktes om att söka harmonisera vikter och valutor. Frågan diskuterades dels där och dels vid återkommande statistiska kongresser.

Som kuriosum kan nämnas att vid den statistiska kongressen i Berlin 1863 fanns ett brittiskt förslag om att införa decimalsystemet för valutor. Så skedde ju sedan rätt snabbt i de flesta andra länder i Europa medan man i Storbritannien avvaktade till 1971!

Alltnog, dagen före julafton 1865 antogs ett gemensamt myntsystem mellan Frankrike, Belgien, Italien

Guldmyntet i valören 20 kronor började präglas redan 1873 och gavs ut ända till 1902. Därefter endast 1925. Silvermyntet som 1-krona utgavs först från 1875.

Oscar II:s porträtt graverades av Lea Ahlborn vid myntverket i Stockholm.

FOTO: MYNTAUKTIONER I SVERIGE/MAGNUS WIJK.

och Schweiz: den latinska myntunionen.ⁱⁱⁱ I myntkonventionen talas om att länderna skulle prägla francs, men i Italien behölls namnet lira på mynten.^{iv} Systemet var baserat både på silver och guld (bimetallism), vilket av många betraktades som olämpligt,

eftersom metallernas värde fluktuerade mot varandra.

Vid 1867 års riksdag motionerade A. O. Wallenberg om att Sverige borde införa guldmyntfot och prägla en ny valuta i guld som han menade skulle kallas frank. Han ville också att Sverige skulle ansluta sig till den latinska myntunionen. Motionen avslogs med hänvisning till en kommande myntkonferens i Paris 1867. Wallenberg utsågs till svensk representant vid konferensen. Hemkommen därifrån drev han hårt frågan om att Sverige borde införa guldmyntfot och att upphöra med myntning av dukater och i stället prägla ett nytt mynt med vikt och halt som ett franskt 10-francstycke. Resultatet blev att riksdagen beslöt prägla ett sådant guldmynt som kunde användas i internationell handel, medan frågan om guldmyntfoten hänfördes till en utredning. Carolinen hade fötts och dukaten gått i graven!

Utredningen, vars sekreterare var Hans Forssell, fick uppdrag från Kongl. Maj:t 7 september 1869 och presenterade under hösten 1869 och våren 1870 ett omfattande underlag. Utredningen konstaterade att diskussionen om nytt myntsysteem pågick i många länder och att de flesta tycktes vara för att införa guldmyntfot. Det framgick också att mynten skilde sig åt i olika länder och för Nordens del konstaterades att en svensk specie (4 riksdaler riksmünt) innehöll 25,505 gram finsilver, en dansk (2 Rigsdaler) 25,282 gram och en norsk 25,297 gram. Den svenska specien var alltså 0,9% bättre än den danska och 0,8% bättre än den norska. Trots att silverinnehållet nästan överensstämmer hade man märkt att det sämre myntet trängt undan det bättre och att Skåne översvämmats av danska specier och Dalsland och Värmland fått tillskott försöka invänta en fullständig harmonisering mellan olika europeiska länder ansågs orealistiskt:

”Kommitterade äro visserligen för sin del fullt öfvertygade derom, att det internationella myntsysteem icke på

Riksbankens sedlar i kronvalörer gavs ut från 1874. Originalmått på den här avbildade är cirka 121×70 mm.

lång tid kan bringas till en sådan fullkomlighet, att olikheterna mellan de civiliserade nationernas mynt helt och hållet försvinna. De särskilda folkens olika vanor och behof, i någon mån äfven deras nationela fördomar kräfva nödvändigt rätt stor frihet för hvarje nation att välja de för dess utbyten beqvämaste myntstycken: och det torde ej heller vara möjligt att genast förena alla om vissa gemensamma benämningar å mynten.”

Den nordiska diskussionen hade pågått under ett antal Skandinaviska ekonomiska möten under 1860-talet. Vid mötet i början av hösten 1872 avgavs ett betänkande till de nordiska regeringarna. Förslaget gick ut på att Sverige, Norge och Danmark skulle införa ett gemensamt myntsysteem byggt på guldmyntfot. Av ett kilo guld skulle präglas 248 stycken 10-kronorsmynt. Man ansåg det omöjligt att försöka ansluta sig till något annat gemensamt myntsysteem. Det tysk-franska kriget 1870–1871 hade också bromsat planerna på en utvidgad europeisk myntunion.

Detaljerna i en skandinavisk myntunion arbetades fram i ett gemensamt arbete som pågick mellan 27 november och 18 december 1872. Den danska regeringen antog förslaget och utfärdade en myntlag i enlighet med detta 23 maj 1873 och den svenska myntlagen är som tidigare nämnts ”Gifwen Stockholms Slott

den 30 maj 1873”. Där slås fast att ”Guld skall ensamt vara värdemätare i Riket och således utgöra grunden för dess myntsysteem”. Dörren för anslutning även från Norges sida lämnades öppen. Där pågick diskussionen ytterligare en tid men 8 mars 1875 anslöt sig också den norska regeringen till myntkonventionen.

Skyldigheten för Riksbanken att lösa in sedlar mot guld framgick av texten på sedlarna. Löftet visade sig så småningom opålitligt eftersom riksdagen redan 1914 för första gången godkände att tillfälligt upphäva riksbankens skyldighet på den punkten. Så skedde även i de övriga länderna. Världskriget hade medfört att ekonomierna i världen påverkades negativt, metallbrist uppkommit och guldpri-set hade inte samma stabilitet som förut. De skandinaviska valutorna började fluktuera mot varandra under första världskriget och myntunionen upplöstes i praktiken men bestod formellt fram till 1924. Myntunionen hade ändå bestått och fungerat i mer än fyrtio år. Euron har nästan tjugo år kvar för att uppnå samma livslängd!

Guldmyntfoten återinfördes år 1924 men suspenderades 1931. På 100-kronorssedlarna fanns löftet att de kunde inlösas mot guld kvar så sent som 1963. Man får ställa sig samma fråga som Michael Wiehe: ”Vem i hela världen kan man lita på”?

Noter

- ⁱ *Swensk författnings-samling* 1873, No 31, 30 maj 1873.
- ⁱⁱ Swensson, Torsten, *Kungliga Myntet 1850–1950*, Stockholm 1950, tabeller.
- ⁱⁱⁱ Lundh, Hans Lennart, *Den skandinaviska myntunionen; tillkomst och bakgrund, Göteborgs Numismatiska Förenings småskrifter*, nr 24, Göteborg 1997.
- ^{iv} *Betänkande angående Sveriges öfvergång till ett nytt myntsystem med guld som värdeätare*, Stockholm 1870, Litt Q, s. 47–52.
- ^v *Ibid*, s. 129.
- ^{vi} Talia, Krim, *Monetary Integration and Disintegration. Studies in the Scandinavian Currency Union 1873–1924*, Stockholm 2001, s. 75–76.

Boken om myntning på Åbo slott finns fortfarande till salu hos SNF

Red.: Frida Ehrnsten, Petteri Järvi, Tuukka Talvio: **Medeltida silvermynt. Myntning på Åbo slott.** Utgiven i samarbete mellan Svenska Numismatiska Föreningen och Numismatiska föreningen i Finland. 2022. 270 sidor. Illustrerad. Text på svenska och finska. ISBN 978-951-595-222-6. ISSN 1797-9633.

Ordinarie pris 350 SEK.
Medlemspris 250 SEK.
info@numismatik.se

MYNTTECKEN

MARS, 1718.

Diameter 24 mm, vikt 4,5 g. Rutad rand. SM 221a.

Gravör: Carl Gustaf Hartman.

FOTO: KMK/GABRIEL HILDEBRAND.

VIII. Mars

Till ett fjärde mynttecken med planeters och gudars namn valdes den romerske krigsguden *Mars*, son till guden Jupiter och hans hustru Juno Moneta. Gudinnan Juno Monetas andra namn känner vi som ursprunget till ordet mynt på flera språk.

Mars utgavs liksom övriga i denna grupp enligt förordningen per den 23 juni 1718. De hade alla vikten cirka 4,5 gram och var försedda med rutad rand. Upplagan var 3 000 000 exemplar.

Mynttecknet *Mars* utgavs när Karl XII fortfarande var i strid men under vilken han sköts till döds den 30 november samma år. Guden Mars är iförd antik rustning med hjälm, svärd, lans och sköld. Det finns också en mera sällsynt variant utan svärd. Valören ses inom en av ornament dekorerad cirkel, högst upp en krona. Vikt 4,5 gram.

Carl Gustaf Hartman, anställd vid Myntverket i Stockholm-åren 1699 till 1718, utförde fyrtio par stampar till detta mynttecken.

Runt en norsk silverbägare, troligen tillverkad 1725, sju år efter krigets slut och kungens död, är nödmynnten infällda, vart och ett med sitt poetiska eftermäle. Under Mars finns denna norska text:

"Krigens gud da ønskes lykke – om den normænd ey fortrylde."

I SM-boken nämns följande två varianter: SM 221a (Mars med svärd) och SM 221b (Mars utan svärd).

Vår tredje månad har fått sitt namn efter krigsguden och inledde året i den gamla romerska kalendern.

Monica Golabiewski Lannby

Referenser

Castenhag, L.: sonesgarden.se/Gamla_mynt/Karl_XII_nodmynt_dec_2009/KXII_nodmynt_dec09.html

Nathorst-Böös, E.: *Görtzens kokerska. Anteckningar om mynttecknens eftermäle. NNÅ 1956.*

Sandström, R.: *Romarna och deras mynt*, s. 255. 2013.

SM = *Sveriges mynt 1521–2021*. 2022.

Stiernstedt, A. W.: *Om kopparmyntningen i Sverige och dess utländska besittningar*. 1863.

www.falcoin.se/typsamlingsssidan-karl-xii-nodmynt/

Läs mer här:

SNT 2023:1 (I. Kronan), 2023:2 (II. Publica Fide), 2023:3 (III. Wett och Wapen), 2023:4 (IV. Flink och Färdig), 2023:5 (V. Jupiter), 2023:6 (VI. Saturnus), 2023:7 (VII. Phoebus).

SNF:s årsmöte 2023 i Uppsala

Av Ingemar Svenson

Helgen 26–27 augusti avhöll föreningen sitt 150:e ordinarie årsmöte Uppsala. Om det är exakt 150 låter jag vara osagt, men enligt stadgarna ska föreningen hålla ett ordinarie årsmöte årligen och så har nog varit fallet allt sedan 1873. Till detta kommer naturligtvis ett antal extra årsmöten som samman kallats av olika orsaker.

Många har klagat på att sommaren varit regnig. Men den sista helgen i augusti bjöd Uppsala på ett riktigt bra sensommarväder. Platsen för årsmötet var det centralt belägna Akademihotellet där flertalet av tillresta medlemmar också var inkvarterade. Många medlemmar hade sökt sig till årsmötet, vilket visar på vikten av att ha årsmöte i områden där många medlemmar är bosatta men också vikten av ett intressant program. Programmet för årsmötets helgen hade utformats av SNF och Numismatiska Klubben i Uppsala (NKU).

Årsmöte/konstituerande möte

Lars Eriksson och Bengt Granath hade valt att tacka nej till omval som suppleanter. I deras ställe valdes Arvid Wahlgren och Johan Porsbom in. Vilket medför en välbehövlig sänkning av medelåldern i styrelsen. En styrelse som efter årsmötet har följande sammansättning: Curt Ekström (ordförande), Ronny Jansson (vice ordförande), Bo Gustavsson (sekreterare), Roland Falkensson (kassaförvaltare) samt Jens Christian Moesgaard, Christer Sandahl och Lennart Castenhag (ledamöter). Ovan nämnda Arvid och Johan tillsammans med undertecknad och Bengt Larsson är suppleanter.

G för Gimo både på metallten och polletten.

Konstaterar att endast män hade hörsammat kallelsen. Skulle gärna se fler kvinnliga deltagare under årsmöteshelgerna. Roligt är dock att två juniorer, Julius och Tertius, var närvarande vilket bådär gott för återväxten!

En utmärkelse och några guld-nålar delades ut på årsmötet. Den relativt nye Rikshärolden Jonas Arnell-Szurkos tilldelades föreningens förtjänstmedalj för sina insatser inom faleristika, läran om bärbara utmärkelser.

Besök Uppsala myntkabinett

Ragnar Hedlund hade vänligheten att bjuda in föreningen till kabinettet. Förutom ett lite föredrag av Ragnar fick vi möjlighet att bese de utställda objekten. Där flera så kallade "conversation pieces" som praktexemplaren av 8 daler, 12 dukat och Avesta-kopek, samt en utdelad Nobelmedalj och ett avslag i läder av den riksdaler som Greta Garbo använde i sin roll som drottning Kristina i Hollywoodfilmen med samma namn från 1934, kunde beskådas.

Ett besök på kabinettet kan alltid rekommenderas om du befinner dig i Uppsalatrakten.

Föredrag om polletter

Bernt Thelin och Dan Carlberg höll ett föredrag om uppländska bruks-polletter. Ett föredrag som inte bara handlade om polletterna utan som gav en bra genomgång av brukskulturen som var utbredd i Sverige på 1600-talet. Föredraget gav också en bra introduktion till söndagens bruksrundtur där flera av de bruk som nyttjat polletter besöktes eller passerades.

Vallonbrukstur

Hela söndagen ägnades åt en guddad bussrundtur norr om Uppsala. I Uppland och på Vallonbruken har mängder med polletter präglats. Vallonbruken var på den tiden mycket viktiga för Sveriges ekonomi. Det uppländska järnet var en eftertraktad handelsvara. Under vissa perioder värderades det uppländska järnet lika högt som guld! Det var alltså en lysande affär att bryta och bearbeta ärn, stora förmögenheter skapades av vallonerna. Under vallonturen besöktes eller åtminstone passerades en rad gamla bruk och gruvor; Wattholma, Dannemora, Österbybruk, Leufsta (L), (Gimo) G, Österbybruk (OO)

Ragnar Hedlund förevisar ett mynnskåp på kabinettet.

Årsmötesdeltagare studerar montrarna på kabinettet.

Besök vid Dannemora gruva.

Leufsta bruk.

Österbybruk och smedjan.

Strax årsmöte.

och Forsmark. Bokstäverna inom parenteser står för den märkning järnet fick vid de olika bruken. Att Ö:et i Österbybruk symboliserades med OO beror på att bokstaven Ö inte fanns i vallonernas alfabet! Den uppmärksamme noterar också att det G som används för märkning av järn från Gimo är av samma typsnitt som det G som användes på polletterna från Gimo.

Vädet var strålände, men efter en blöt sommar trivdes myggen. Tror aldrig jag varit med om den mygganstormning vi råkade ut för i Danne-mora. Tror jag räknade till över femtio myggor bara på guidens kavajrygg när vi tittade på Djupgruvan nära platsen där Sveriges första ångmaskin användes.

Ryssarnas invasion och bränning- en av stora delar av ostkusten drab- bade också Uppland. Naturligtvis ett sätt att slå ut en viktig svensk in- komstkälla, likheten med det som nu händer i Ukraina är kuslig. Bland annat Leufsta jämnades med marken 1719 men återuppbyggdes relativt omgående.

Alla jag pratade med var mycket nöjda med årsmöteshelgen. Ett tips för dig som inte var med är att bevista kommande årsmöten. Platsen för årsmöte brukar beslutas av styrelsen vid ett styrelsemöte strax före årsskif- tet. Genom åren har styrelsen valt att förlägga föreningens årsmöte till or- ter med svensk numismatisk anknyt- ning. Bland många platser kan näm- nas förutom Uppsala – Gripsholm, Stockholm, Åbo, Lund, Norrköping, Falun, Visby, Lund med flera.

Förutom årsmöten anordnar/spon- sarar också SNF föreningsaktiviteter runt om hos olika svenska numis- matiska föreningar och myntsamlar- klubbar. Vill du att din förening ska få ett besök av representanter från SNF eller en föredragshållare, kontakta oss på info@numismatik.se.

FOTO: FÖRFATTAREN.

Ny försäljning av stulna mynt

Den 29:e april 2023 såldes en brakteat präglad för Erik Eriksson (1222–29, 1234–50) på MISABs auktion i Stockholm. Detta mynt hade hittats under utgrävning i Varnhems kloster 1920–28. Det blev utlånat från Kungliga Myntkabinettet till en utställning på Varnhems kloster, varifrån nitton av dem blev stulna den 10:e juni 1975.

Fallet är alltså dubbelt allvarligt. För det första handlar det om stöld från ett museum, som å hela samhällets vägnar bevarar och åskådliggör vårt ge- mensamma kulturarv. Men dessutom handlar det om ett mynt med känd proveniens. Fyndplatsen gör det unikt. Man kan inte bara ersätta ett mynt med känd proveniens med ett annat mynt av samma typ, eftersom det är just detta exemplar, som hittats just vid Varnhems kloster. Det är faktiskt oersättligt.

Fallet är tyvärr inte unikt. Det har också setts tidigare att stulna mynt säljs. Varje gång är det en stor förlust för allmänheten. Etiskt sett ska man avhålla sig från att sälja stulna föremål, om de stammar från offentliga eller privata samlingar. Den internationella sammanslutningen av mynthandlare, IAPN, föreskriver i sina etiska riktlinjer: "[...] members pledge [...] never knowingly to deal in any item stolen from a public or private collection or reasonably suspected to be the direct product of an illicit excavation [...]" (<https://iapn-coins.org/iapn/association/>, hämtat 2023-05-04).

När nu Erik Erikssonbrakteaten likväl kan säljas, beror detta på att fal- let juridiskt sett anses preskriberat. Men det kunde kanske vara på sin plats att fråga sig, om det över huvud taget är rimligt att fall angående stöld av kulturarv kan preskriberas? Är det rimligt att det går att gömma sig bakom kryphål i lagstiftningen utan att behöva stå till svars ens ur ett etiskt per- spektiv, särskilt om det gäller en professionell säljare? Kulturarvet tillhör ju oss alla. Försäljningen av myntet från Varnhem visar, att kulturarvet trots nya beslut från Högsta Domstolen fortfarande inte har tillräckligt skydd. Vi vill på det kraftigaste uppmana till att detta åtgärdas å det snaraste!

Nanoushka Myrberg Burström,
Stockholms universitet

Annica Ewing,
Statens historiska museer

Ragnar Hedlund,
Myntkabinettet, Uppsala universitet

Birgitta Hårdh, Lunds universitet

Gitte Ingvarsson,
Historiska Museet, Lunds universitet

Kenneth Jonsson,
Stockholms universitet

Christoph Kilger,
Campus Gotland/Uppsala universitet

Linda Lundberg, Svenska ICOM

Jens Christian Moesgaard,
Stockholms universitet

Fédération Internationale de la Médaille d'Art Sverige

Kära FIDEM-medlemmar, en hälsning efter avslutad kongress i Florens! 30 länder deltog, 698 medaljer visades på Biblioteca Nazionale Centrale i Florens 12 oktober – 9 november 2023.

Redan nu kan ni förbereda er på nästa kongressstema, som kommer vara:

OUR MYTHS — OUR ROOTS

Detta tema är frivilligt, men rymmer mycket och kan inspirera till många varierande föredrag och medaljer! Sprid gärna till så många som möjligt och låt oss gemensamt verka för att vi kan få en fortsatt kreativ och blomstrande framtid för medaljkonsten.

Kerstin Östberg
vice-delegat FIDEM Sverige

Bli medlem i

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN

Stiftad 1873

Årsavgiften är 200 kronor
Som medlem får du
Svensk Numismatisk Tidskrift
och Nordisk Numismatisk
Unions Medlemsblad

info@numismatik.se

Lars O. Lagerqvist 1929–2023

Museidirektör Lars O. Lagerqvist, Kristianstad, har som tidigare meddelats avlidit i en ålder av 94 år. Han sörjs närmast av hustrun Lili och barnen Carl och Therése med familjer.

Numismatikens nestor Lars O. Lagerqvist har lämnat oss alla i stor saknad. Lars var den sista länken till den äldre generationens numismatiker – en epok har avslutats och ett uppslagsverk har gått förlorat. När Lars fyllde 60 år 1989 överlämnades till honom en festskrift där mer än 68 kollegor från när och fjärran hyllade sin vän. Tabulan fyllde sex sidor med namn och institutioner och hans bibliografi i slutet av boken upptog inte mindre än 684 nummer. Sedan dess har ytterligare hundratals skrifter författade av Lars tillkommit.

Inom sitt ämne har Lars betytt mycket dels som chef för Kungliga Myntkabinettet, men som förmedlare av detta historiska område kommer han nog att mest bli ihågkommen som författare och föredragshållare. När han förmedlade sitt stora kunnande av historiska händelser ingick alltid ett antal roliga och tankeväckande anekdoter som fick åhörarna att spetsa sina öron än mer. Lars var anekdoternas mästare och när han guidade på myntkabinettet var det många som framförde sitt stora gillande och belåtenhet. Böckerna ”Litet lexikon över Sveriges regenter” och ”Vad kostade det?” blev speciellt uppskattade och har utkommit i många upplagor.

Lars bredd i ämnet numismatik saknar jämförelse och inom medaljkonsten var han en maestro – ordförande i *Fédération Internationale de la Médaille* (FIDEM) 1975–1992, där han som språkkunnig fick leda inte mindre än fem kongresser på flytande engelska, franska och tyska och oftast utan manuskript. Uppskattningen som visats från medaljkonstnärer och samfund har resulterat i åtta olika

Lars O. Lagerqvist.

FOTO: GABRIEL HILDEBRAND.

utgivna medaljer med Lars porträtt, ett svårslaget antal som bara överträffas av vår statschef. Lars var Hans Majestäts medaljvårdare och erhöll år 2006 H.M. Konungens medalj i guld i 8:e storleken i Serafimerordens band.

Lars O. Lagerqvist var tidigare ordförande och hedersledamot i Svenska Numismatiska Föreningen, hedersordförande i Bernadotte-Musei Vänner, vice ordförande i Konstnärsklubben och tillhörde många lärda sällskap och föreningar och var på alla vis en mycket uppskattad person.

Han saknas.

Ulf Nordlind
Torbjörn Sundquist

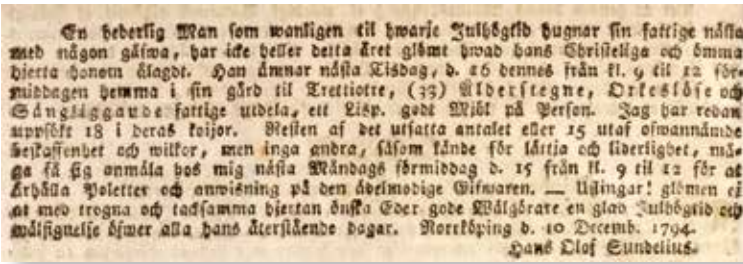
LLt, Festskrift till Lars O. Lagerqvist

NM XXXVII, 1989

Svenska Numismatiska
Föreningens
bokbutik

50 SEK + porto

info@numismatik.se

Hans Olof Sundelius' fattighjälp inför julen 1794

I en av Kungliga bibliotekets tidningar fann jag en notis som fick mig att haja till. Den var införd i Norrköpings Tidningar den 10 december 1794 och handlar om att kunna få polletter för fattighjälp inför julen:

En hederlig Man som wanligen til hwarje Julhögtid hugnar sin fattige nästa med någon gåfwa, har icke heller detta året glömt hwad hans Christeliga och ömma hjerta honom ålagdt. Han ämnar nästa Tisdag, d. 16 dennes från kl. 9 til 12 förmiddagen hemma i sin gård til Trettiotte (33) Ålderstegne, Orkeslöse och Sängliggande fattige utdela, ett Lisp. godt Mjöl på Person. Jag har redan uppsökt 18 i deras kojor. Resten af det utsatta antalet eller 15 utaf ofwannämnde beskaffenhet och wilkor, men inga andra, såsom kände för lättja och liderlighet, måga få sig anmäla hos mig nästa Måndags förmiddag d. 15 från kl. 9 til 12 för att ärhålla Poletter och anvisning på den ädelmodige Gifwaren. – Uslingar! glömen ej at med troгна och tacksamma hjertan önska Eder gode Wälgörare en glad Julhögtid och wälsignelse öfwer alla hans återstående dagar.

Norrköping d. 10 Decemb. 1794.

Hans Olof Sundelius.

Hans Olof Sundelius (1764–1821) var en kontroversiell östgötsk präst och författare. Mest känd är han troligen för sin bok *Norrköpings minne* från 1798, som beskriver stadens historia. Han var även uppskattad för sin sociala verksamhet.

Vid något tillfälle ansåg domkapitlet honom vara ”fallen för stora pretentioner”, vilket man kanske kan hålla med om när man läser ovanstående notis.

Hur hans pollett såg ut vet man inte, men man kan nog gissa att det var en papperspollett.

Bernt Thelin

Medlemsavgiften för år 2024 kan betalas in till SNF redan nu

ÅRSAVGIFTEN FÖR
MEDLEMSKAP i Svenska
Numismatiska Föreningen är
enligt beslut vid senaste årsmöte
fortsatt endast 200 SEK per
kalenderår för boende i Sverige.

I medlemskapet ingår
åtta nummer av Svensk
Numismatisk Tidskrift samt
från 2024 fyra nummer av
Nordisk Numismatisk Unions
Medlemsblad.

Juniorer upp till 20 år betalar
endast 100 SEK per år.
Medlemmar bosatta utanför
Sverige betalar 375 SEK.

Medlemsavgiften till SNF kan
sättas in på:
Plusgiro 150007-3
Bankgiro 219-0502.

Ange att betalningen gäller
medlemskap år 2024 och i
förekommande fall er nya adress.
SNF:s kansli

RADANNONSER

SNF-medlemmar erbjuds
gratis annons i SNT med högst
tre rader att köpa, sälja eller byta
samlarobjekt.

Kontakta:
info@numismatik

BÖCKER TILL JUL

Se hemsidan vad
Svenska Numismatiska
Föreningens
bokbutik
erbjuder till försäljning:
www.numismatik.se

Strandbergs Mynthandel & Aktiesamlaren AB

Vi kommer att stänga butiken på
Hantverkargatan 36, Stockholm
info@aktiesamlaren.se
08-611 01 10
Säljer ut mynt, medaljer, ordnar
m.m. Reducerat pris.
Passa på att besöka oss innan
vi stänger.
Framöver kommer vi att sälja
aktiebrev och äldre handlingar på
vår webbshop.
www.strandbergsmynt.se

Svenska Pollettföreningen

Pollettföreningen är en förening för alla som intresserar sig för polletter. Även andra typer av objekt som spelpenningar, hundskattmärken och olika slags

brickor får plats i föreningen.

Pollettföreningen anordnar aktiviteter såsom träffar, utflykter, auktioner samt föredrag via Internet. Medlemsbladet *Pollettbössan* och en serie med småskrifter ges också ut.

Du kan bli medlem genom att betala 100 kr till

Bankgiro 385-1896

Skicka även ett mejl med din e-postadress, mobilnummer och adress till info@pollett.se

Ni hittar oss på Internet: www.pollett.se

Skarabé Mynt & Guld AB

köper och säljer

MYNT, SEDLAR
och MEDALJER

Föremål från antiken

Västra Hamngatan 6
411 17 Göteborg
Tel. 031 - 135 088

skarabe@telia.com - www.skarabe.eu

Öppet: Vardagar 10 - 18

LOKALA NUMISMATISKA FÖRENINGAR OCH MYNTKLUBBAR I SNF

Falu-Borlänge Myntklubb
www.fb-myntklubb.se

Göteborgs Numismatiska Förening
www.gnfinfo.se

Halmstads Myntklubb
Lönnagårdsvägen 1
302 56 Halmstad

Kalmar Myntklubb
www.kalmarmyntklubb.se

**Katrineholm Flen Vingåker
Myntklubb**
www.kfvmynt.se

Myntklubben Skilling Banco
linkopingsmyntklubb.se

Nola Myntklubb, Örnköldsvik
www.infoom.se/nolamyntklubb

Norrköpings Myntklubb
www.norrkopingsmyntklubb.se

**Numismatiska Föreningen i
Hässleholm**
www.myntforeningen.se

Numismatiska klubben i Uppsala
www.nku.nu

Nässjö myntklubb
n.mynt.se

Samlarklubben Numis
www.numisskelleftea.se

Sigtuna Myntklubb
www.sigtunamyntklubb.dinstudio.se

Stockholms Myntklubb
www.stockholmsmyntklubb.se

Vill även er lokala myntklubb vara medlem? Endast 200 kr i årsavgift.

Strängnäs Myntklubb
<http://strangnasmyntklubb.webber.se/>
strangnasmyntklubb@hotmail.com

Svenska Pollettföreningen
www.pollett.se

Sävsjö Myntklubb
Parallellgatan 19
576 33 Sävsjö

Södra Dalarnas Myntklubb
medlem.spray.se/sdmyntklubb

Villstadortens Myntklubb
Paradisgatan 19 D
332 32 Gislaved

Westerbergslagens Myntklubb
Flatenbergsvägen 4
777 34 Smedjebacken

*Ändringar och tillägg?
Kontakta: info@numismatik.se*

SNF bidrar till föredrag i numismatiska föreningar!

Om en till SNF ansluten förening vill arrangera ett föredrag på ett medlemsmöte och få bidrag från SNF skall föreningen i god tid kontakta SNF:s kansli - info@numismatik.se - med en förfrågan. Efter arrangemanget skall kvitton på kostnaderna skickas till Svenska Numismatiska Föreningen, Banérgatan 17, 115 22 Stockholm, som ombesörjer ersättningen.

Svenska Numismatiska Föreningens *Bokbutik*

Här finns böcker som ges ut av SNF:

Numismatiska Meddelanden
Smärre skrifter
Monografier

Men även andra utgåvor.

Se hemsidan: www.numismatik.se

Böckerna säljs direkt hos Svenska Numismatiska Föreningen
på Banérgatan 17, Stockholm

Öppettider: måndagar kl. 10–12, 13–16,
se redaktionsrutan här i SNT

Böckerna kan också beställas:
tel. 08–667 55 98 eller
info@numismatik.se

AUKTIONER & MÄSSOR

16/12 Holmasto, myntauktion,
Helsingfors

2024

13/4 FriMynt 2024,
myntmässa, Helsingborg

27/4 MISAB, kvalitetsauktion
44, Stockholm

Se mer här:
ingemars.se/agenda

HOLMASTO MYNTHANDEL

MYNT, SEDLAR, MEDALJER,
MILITARIA M.M.

Alexandersgatan 50
00100 Helsingfors, Finland
+358 9 666 500
holmasto@holmasto.com
www.holmasto.com

SELINS MYNTHANDEL AB

Mynt Sedlar Medaljer
Ordnar Nålmarken

Öppettider:
Vardagar 10.00 – 18.00
Hantverkargatan 8
11221 Stockholm
Tel. 08–411 50 81
kontakt@selinsmynthandel.se

ULF NORDLIND MYNTHANDEL AB

Karlavägen 46
Box 5132 • 102 43 Stockholm
Tel. 08 – 662 62 61

KÖPER • SÄLJER • BYTER
MYNT • SEDLAR
MEDALJER • ORDNAR

Lagerlista över svenska personmedaljer
och numismatisk litteratur
www.nordlindsmynt.se

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN

Vuxen 200 SEK/år
Junior 100 SEK/år
Utomlands boende 375 SEK/år

Plusgiro 15 00 07–3
Bankgiro 219–0502

info@numismatik.se

MYNTBUTIKEN I SVERIGE AB

Kyttingevägen 15
181 31 Lidingö

Tidsbokning: 08–684 392 00

KÖPER MYNT – MEDALJER
HEMBESÖK STOCKHOLM

Se exempel på inköpspriser:
www.myntbutiken.se

Höstens auktioner

7 oktober 2023
&
16 december 2023

Flera svenska mynt, bla. sista delen av Ernst Ingelius samling.

Katalog på nätet ca 3 veckor före respektive auktion.

Visning i vår affär, Alexandersgatan 50, Helsingfors, Finland

HOLMASTO
EST. 1949

www.holmasto.fi
auctions@holmasto.fi

SVERIGES MYNTHANDLARES FÖRENING

är sedan 1973 en etablerad sammanslutning av för närvarande 21 mynthandlare. Föreningens syfte är att samordna strävanden och idéer angående mynthandels utveckling, uppmuntra vetenskaplig forskning och sprida kännedom om numismatik, samt att skapa varaktiga och vänskapliga förhållanden svenska mynthandlare emellan. Medlemmarna förbinder sig att ej saluföra förfalskade objekt i enlighet med Svenska Numismatiska Föreningens upprop.

BESO UR & ANTIK AB

Bertil Svensson
Västra Hamngatan 6
411 17 Göteborg
Tel. 031-139484
besour@telia.com
www.besour.se

CEDERHOLMS MYNTHANDEL

Stureplatsen 3
411 39 Göteborg
Tel. 076-8344684
cederholmsmynthandel@gmail.com

ROBERTO DELZANNO MYNTHANDEL

Villa Långbro – Stockholm
Tel. 0708-865008
roberto@delzanno.se
www.delzanno.se

HAMRIN & SVAHN MYNT AB

Sjöberg 1
147 91 Grödinge
Tel. 08-7326686, 070-2126455
christian.hamrin@telia.com

JOAKIMS MYNT & SEDLAR

Linnégatan 52
413 08 Göteborg
www.joakimsmyntochsedlar.se

KARLSKRONA MYNTHANDEL AB

Hantverkaregatan 37
371 35 Karlskrona
Tel. 0455-81373
lennart@mynt.nu
www.mynt.nu

RUNE LARSSON MYNTHANDEL

Stora Brogatan 14 / Box 98
501 13 Borås
Tel. 033-410315

J. MELIN MYNT

Koltrastvägen 23
373 32 Nätraby
melinmynt@hotmail.com

MITQALCOINS

Klas Johnsson
Box 5078
141 05 Kungens kurva
info@mitqalcoins.se
Tel. 070-6101073

MYNTHANDEL SB NUMISMATICS

S. Bilis, Östermalmstorg
Box 5143
102 43 Stockholm
info@mynthandel.com
www.mynthandel.com

NILSSONS MYNTHANDEL AB

Box 12
896 21 Husum
Tel. 076-1132207
nilssonsmynthandel@hotmail.com

ULF NORDLIND MYNTHANDEL AB

Karlavägen 46 / Box 5132
102 43 Stockholm
Tel. 08-6626261
info@nordlindsmynt.se
www.nordlindsmynt.se

NUMIKON / TICALEN MYNTHANDEL

Stefan Jonasson / Ticalen Mynthandel
Stureplatsen 3
411 39 Göteborg
Tel. 073-9540868
ticalen@gmail.com

PECUNIA MM HB

Östra Mårtensgatan 19
223 61 Lund
Tel. 0705-252519
mattsson.g@telia.com

J. PEDERSEN MYNTHANDEL

Norra Strandgatan 30 / Box 1320
251 13 Helsingborg
Tel. / fax 042-122528
pedersen.mynt@telia.com
www.jpetersen.se

SELINS MYNTHANDEL AB

Hantverkargatan 8 / Box 16390
112 21 Stockholm
Tel. 08-4115081
www.selinsmynthandel.se

SKARABÉ MYNT & GULD AB

Drottninggatan 10
411 14 Göteborg
Tel. / fax 031-135088
skarabe@telia.com
www.skarabe.eu

STENENG AB

Peter Sten
Industrigatan 6
335 73 Hillerstorp
petersten@icloud.com
Tel. 070-5222036

SVENSK MYNTHANDEL

Mikael Kindahl
Badstugatan 24, Bredablick
691 32 Karlskoga
svenskmynthandel@hotmail.com
www.svenskmynthandel.se

HÅKAN WESTERLUND MYNTHANDEL

Gamla Brogatan 36
111 20 Stockholm
Tel. 08-4110807
www.hwmynt.se

AB WIJK ANTIK

Flisvägen 5
743 94 Skyttorp
Tel. 070-3680807
info@wijk.se

www.smf.com.se

MYNTAUKTION

Nu söker vi inlämningar till vårens auktioner.

Bättre mynt och hela samlingar mottages löpande,
så att just dina objekt kan marknadsföras mer.

Objekt (inkl. köparprovision) som såldes på vår stora myntauktion 11 november:

1 öre 1644 med arabisk 4
31 000:-

1/3 riksdaler 1782
Prins Karl Gustafs födelse
49 000:-

Tronföljarens ankomst
till Sverige 1743
326 000:-

Kronprinsen inrättar
en kadettskola 1748
302 000:-

Kronprinsparets
bröllop 1766
326 000:-

Kina
10 cash ND (1854),
"Mother coin"
351 000:-

Kina
500 cash ND (1854)
242 000:-

Vi har kunder över hela världen och därmed mycket goda möjligheter att sälja just dina objekt.
Kontakta oss för en förutsättningslös diskussion!
Välkommen in med dina objekt!

MYNTKOMPANIET

Myntkompaniet
Svartensgatan 6
116 20 Stockholm

Tfn: 08-678 32 17

E-post: coins@myntkompaniet.se

www.philea.se

MYNTAUKTIONER

I SVERIGE AB

INLÄMNING PÅGÅR

Inlämning till vårens kvalitetsauktion pågår för fullt. Hela samlingar och enskilda bättre objekt tas emot december månad ut. Tänk på att ju tidigare en inlämning görs, desto bättre möjligheter har vi att göra exempelvis kompletterande beskrivningar. Med flera internetauktioner är det aldrig långt till en försäljningsmöjlighet.

Kontakta Dan Carlberg, dan.carlberg@myntauktioner.se, eller ring oss, för en diskussion om hur vi kan optimera utfallet för just Dina objekt.

NÅGRA OBJKT SOM SÅLDES PÅ KVALITETSAUKTIONEN I SEPTEMBER.

Daler 1597.

Såld för 320.000 kronor.

Riksdaler 1707.

Såld för 330.000 kronor.

16 mark 1607.

Såld för 410.000 kronor.

Riksdaler "Krell" 1723.

Såld för 600.000 kronor.

(Till de klubbade priserna tillkommer vår branschläga köparprovision om 18,75 %)

Myntauktioner i Sverige AB
Banérgatan 17, 115 22 Stockholm • Storgatan 10, 342 60 Moheda
E-mail: info@myntauktioner.se • Telefon: 08-410 465 65
www.myntauktioner.se